पौरेष्विति पांडवश्रेष्ठंयुधिष्ठिरंबोधयन् अज्ञातंदुर्योधनकृतंकपटंज्ञापयन् इदंवक्ष्यमाणंवचनंअब्रवीत् ॥ १९ ॥ नकेवलंपौरेभ्यएवतद्वचनंगोपनीयमपितुसमीपस्थैरपियुधिष्ठिरादन्यैर्नज्ञातुंशक्यमित्याह प्राज्ञइति प्राज्ञोबुद्धिमाननेकभाषाभिज्ञत्वात् प्राज्ञत्वमेवाह प्राज्ञप्रलापज्ञइति प्रकर्षेणाज्ञानांपशुप्रायाणांवेदविरोधिनांम्लेच्छानांप्रलापोनर्थकंसम्यक्प्रकृतिप्रत्ययविभागेनानिष्पन्नत्वादर्थानवबोधकंव चनंदेशभाषारूपंलुप्तवर्णंअधिकवर्णंविकृतवर्णंचपदजातंयत्रतादृशभाषाभिज्ञइत्यर्थः तत्रलुप्तवर्णंकाण्वशतपथेइंद्रेणासुरान्प्रतिभवतांमग्नौइमांचित्राख्यांमदीयांइष्टकामुपधास्येइतिपृष्टेउपहीत्यसुरवचनं तथाआदास्येइत्युक्तेआहीतिप्रतिवचनं तत्रउपधेहिआदेहीतिवक्तव्येवर्णलोपः अधिकवर्णंतु गौरितिवक्तव्येगावीगोणीगोतागोपोतलिकेतिप्रयुंजते तथाविकृतवर्णंतेसुराहेलयोहेलयइतिवदंतःपराबभू वुरिति अरयइत्यपेक्षितेरेफस्थानेलकारःप्रयुज्यतेवेदेपिअसुरभाषानुवादे तेनेयंशंकाप्यपास्ता यद्यपियुधिष्ठिरंप्रतिविदुरेणम्लेच्छभाषयाउक्तंतथापिव्यासेनतत्संस्कृतेनैवोपनिबद्धमिति आदिपर्वणिनाना

पौरेषुविनिवृत्तेषुविदुरःसर्वधर्मवित् ॥ बोधयन्पांडवश्रेष्ठमिदंवचनमब्रवीत् ॥ १९ ॥ प्राज्ञःप्राज्ञप्रलापज्ञःप्रलापज्ञमिदंवचः ॥ प्राज्ञंप्राज्ञःप्रलापज्ञः प्रलापज्ञंवचोऽब्रवीत् ॥ २० ॥ योजानातिपरप्रज्ञांनीतिशास्त्रानुसारिणीं ॥ विज्ञायेहतथाकुर्यादापदंनिस्तरेद्यथा ॥ २१ ॥

देशभाषाश्चात्रग्रथ्यंतइतिप्रतिज्ञानात् सएवंप्राज्ञःप्राज्ञप्रलापज्ञश्चविदुरोयुधिष्ठिरंप्रलापज्ञंम्लेच्छभाषाभिज्ञंइदंवक्ष्यमाणंवचोम्लेच्छभाषारूपंप्राज्ञःप्रकर्षेणाजानतः प्राज्ञंप्रकर्षेणअर्थतोज्ञातुमशक्यंअज्ञाप कंअर्थानामनवबोधकंवा कथंतर्हितेनवचनेनास्यापिबोधोभविष्यतीत्याशंक्याह प्रलापज्ञःप्रलापज्ञमितिप्रलापंजानतः प्रलापज्ञापकंप्रलापज्ञमितिपूर्वार्द्धेशब्दतोम्लेच्छभाषाभिज्ञत्वमुक्तं इहत्वर्थतस्त दभिज्ञत्वमित्यपौनरुक्त्यं प्राज्ञइतिप्रलापज्ञइतिचउत्तरार्द्धेक्विबंतस्यषष्ठ्यंतस्यरूपे प्राज्ञंप्रलापज्ञमितितुअंतर्भावितण्यर्थात्ज्ञाधातोःकप्रत्ययांतस्यरूपे वचोवचनीयमवश्यंवक्तव्यमित्यर्थः अतएवाब्रवीत् अत्रोत्तरार्धेगौडपाठएवदृश्यते तदभावेतुपूर्वार्धादेवायमर्थःप्रत्येतव्यः सर्वथापिम्लेच्छभाषयोक्तोर्थोम्लेच्छभाषयैवसंगृह्यतइतितात्पर्यं अन्यथाअलोहमित्याद्यपिव्यासोनावक्ष्यत् यथाश्रुतंजातुषमेवगृहं भवद्वाहार्थंतत्रकृतमितिम्लेच्छभाषयाविदुरेणयुधिष्ठिरोबोधितइत्येवतेनोक्तंस्यात् ॥ २० ॥ तदेववचनंश्रावयितुंयुधिष्ठिरमभिमुखीकरोति योजानातीति परस्यशत्रोःप्रज्ञां नीतिशास्त्रंकपटेनविश्वास मुत्पाद्यापिशत्रुर्हंतव्यइतिकणिकवचनरूपंतदनुसारिणींयोजानातिसपुमानिहयथाशत्रुकल्पितांआपदंनिस्तरेत्तथाकुर्याद्यत्नमितिशेषः ॥ २१ ॥

Digitized by Google